

Vastaväittäjänä yli 20 vuotta vanhassa frakissa

9.10.2024

Suomessa ylin ja arvostetuin opinnäytetyö on akateeminen tohtorinväitöskirja. Lisensiaatintutkinnot ovat paljolti jääneet pois, ja väitöskirja tehdään käytännössä maisterintutkinnon perään.

Tieteenalasta ja yliopistosta riippuen väitöskirjan laatimisen lisäksi jatko-opiskelijalta voidaan vaatia myös tieteen filosofian, vieraiden kielten ja oman tieteenalan syventäviä opintoja.

Kun ennen tehtiin yksiin kansiin kattavia tieteellisiä monografioita, nykyisin laaditaan niin sanottuja nippuväitöskirjoja. Yliopistosta ja tieteenalasta riippuen nipputyössä tehdään ensin kolme tai neljä ennakkotarkastettua, kansainvälistä tieteellistä artikkelia. Näistä sitten koostetaan varsinainen väitöskirja eli artikkelien yhteenveto. Keskeistä yhteenvedolle on tietty rakenteellinen kokonaisuus eli yhtenäinen punainen lanka, jos koostetaan yhteen osajulkaisujen tulokset kriittisesti laajennetulla tarkastelulla. Yhteenveto on siis enemmän kuin osiensa summa.

Soveltavilla tieteenaloilla pelkät tiedeartikkelit eivät välttämättä aina riitä, vaan väitöskirjan yhteenvedossa on tärkeää pohtia tutkimustulosten vaikuttavuutta ja suosituksia käytännön työelämälle.

Väitöstilaisuuden kulku

Väitöstilaisuuksien käytänteet voivat vaihdella yliopiston ja tieteenalan mukaan. Joka tapauksessa ennen väitöstilaisuutta väitöskirja on saanut puolueettomien esitarkastajien ja yliopiston luvat työn painatusta ja esittämistä varten.

Väitöspäivänä saliin tullaan järjestyksessä väittelijä, kustos ja vastaväittäjä. Kustos on yliopiston professori, joka toimii tilaisuuden puheenjohtajana. Useimmiten kustos on työn pääohjaaja.

Kustoksen avattua väitöstilaisuuden, väittelijä esittelee työtään noin 20 minuutin ajan esipuheen eli ”Lectio praecursorian” kautta. Tämän jälkeen vastaväittäjä taustoittaa väitöksen teemaa.

Puheenvuorojen jälkeen vastaväittäjä ja väittelijä keskustelevat aluksi väitöstyön taustoista, tavoitteista sekä aineistosta ja menetelmistä laajassa mittakaavassa. Sen jälkeen käydään väitöstyötä läpi yksityiskohtaisemmin.

Pari tuntia kestävän tilaisuuden jälkeen vastaväittäjä antaa väitöskirjasta ja sen puolustamisesta vastaväittäjälle suullisen lausunnon. Yleensä vastaväittäjä puoltaa väitöksen hyväksymistä.

Tilaisuuden lopuksi väittelijä kysyy, haluaako joku yleisöstä ottaa väitökseeni kantaa? Käytännössä yleisökysymyksiä ei tule. Kustos päättää väitöstilaisuuden, ja salista poistutaan järjestyksessä väittelijä, kustos ja vastaväittäjä.

Akateemisia juhlahetkiä

Väitöspäivää edeltävänä iltana on tapana järjestää yliopiston kustantama illallinen, jossa väittelijä, vastaväittäjä ja kustos tapaavat. Palaverissa käydään läpi muun muassa väitöstilaisuuden kulkua ja tulevan väitöspäivän muita käytännön asioita. Samalla tavoitteena on vähentää väittelijän mahdollista turhaa jännittämistä.

Väitöstilaisuuden jälkeen on juhlakahvit, joiden lomassa väittelijää onnittelevat ensin tiedeyhteisö ja sen jälkeen sukulaiset.

Väitöspäivä huipentuu karonkkaan, jonka väittelijä on järjestänyt vastaväittäjän kunniaksi. Karonkka on toki juhla myös väittelijälle itselleen. Puheiden lomassa muistellaan väitöskirjaprosessia ja päivän väitöstä. Väittelijän kiitospuheen perään puhuvat vastaväittäjä, kustos ja muu tiedeyhteisö. Väittelijän läheisillä on mahdollista pitää onnittelupuheenvuoronsa karonkassa.

DI Miika Marttilan vastaväittäjänä

Sain kunniatehtävän toimia Miika Marttilan vastaväittäjänä 27.9.2024 Lappeenrannassa LUT-yliopistolla. Vastaväittäjän itsearvioinnissa yli 20 vuotta vanha frakki sopii vielä päälle.

DI Miika Marttilan väitöskirjassa ”CLIMATE IMPACT AND FINANCIAL ASSESSMENT OF RURAL BIOECONOMY SYMBIOSIS” on esimerkkejä maaseudun liiketoimintamalleista, joissa kasvihuonekaasuja vähennetään kannattavuustarkastelut huomioon ottaen.

Työtä on taustoitettu mm. Kansalliseen metsäohjelman sekä maa- ja metsätalousministeriön Nappaa hiilestä kiinni -ohjelman kautta. Soveltavilla tieteenaloilla on tarpeen kytkeä varsinainen tutkimustyö laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Lectio praecursorian jälkeisessä vastauspuheenvuorossani toin esille, miten ajankohtaisessa ja tärkeässä väitöstyössä maaseudun maanomistajat, yrittäjät ja yhteiskunta saisivat aikaan yhteistä hyvää eli vähemmän päästöjä kustannustehokkaasti, suojeltua luontoa sekä lisää työtä ja rahaa?

Väittelijä Miika Marttila (vasemmalla), keskellä kustos Lassi Linnanen ja vastaväittäjä Risto Lauhanen (oikealla). Vastaväittäjälle mahtuu vielä yli 20 vuotta vanha frakki päälle. Kuva: Jouni Havukainen.

Alueiden käyttöä -samasta maasta kilpaillaan

Väitöstyössä tulivat esille myös vajaatuottoisten alueiden metsityskysymykset, joita myös SeAMKissa parhaillaan tutkitaan TUPSU-hankkeessa. Käytännössä samoista maista kilpaillaan.

TUPSU-hanke on EU:n osarahoittama. Hankkeessa arvioidaan myös toiminnan kannattavuutta kasvihuonekaasupäästöjen ja vesistövaikutusten vähentämisen rinnalla. TUPSU-hankkeessa ovat mukana Helsingin yliopisto, Ilmatieteen laitos, Oulun yliopisto ja SeAMK.

AMK-tohtoreita?

Viime aikoina on keskusteltu myös ammattikorkeakoulujen tohtoritutkinnoista AMK- ja yAMK-tutkintojen jälkeisenä huipentumana. Aika näyttää realisoituuko muun muassa Hämeen ammattikorkeakoulusta eläköityneen rehtorin, Veijo Hintsasen esille ottama tulevaisuuden näkymä amk-tutkintojen työelämälähtöisestä kehityspolusta.

Risto Lauhanen
erityisasiantuntija TKI, SeAMK
dosentti, Helsingin yliopisto

Kirjoittaja on toiminut kaksi kertaa vastaväittäjänä akateemisessa väitöksessä. Maaliskuussa 2023 oli

Joensuussa Itä-Suomen yliopistossa MMM Hanna Haavikon väitöstilaisuus liittyen metsäkoneiden päästöihin. Miika Marttilan väitöstilaisuudessa 27.9.2024 kirjoittaja esitteli myös väitöstyön teemaa sivuavaa EU:n osarahoittamaa TUPSU-hanketta, jonka osana tämä artikkeli on laadittu.